

Suomalaiset keräisivät verotulot mieluiten pääomista ja hyvätuloisilta

- *Eniten kannatusta saa vapaan autoedun verotuksen kiristäminen, vähiten asuntolainakorkojen verovähennysoikeuden poistaminen*

Kun otetaan lähtökohdaksi se, että valtion ja kuntien verokertymä tulee pitää suunnilleen nykytasolla talouden haasteista huolimatta, suomalaiset näyttävät kannattavan enemmän pääoman verotuksen kuin tuloverotuksen korottamista. Tämä käy ilmi *Yle Uutisten* Taloustutkimuksella teettämästä kyselytutkimuksesta.

Heinäkuun toiseksi viimeisellä viikolla tehtyyn kyselyyn haastateltiin yli 2200:aa suomalaista Internetin välityksellä (tarkempi toteutuksen kuvaus on liitteenä raportin lopussa). Tutkimuksessa esitettiin vastaajille 24 verotusta koskevaa väittämää, jotka käsittelivät veromielipiteitä yleisellä tasolla ja sisälsivät myös konkreettisia ehdotuksia siitä, mistä veroja pitäisi kerätä. Tuloksena on varsin yksityiskohtainen kuva suomalaisten verotusta koskevista näkemyksistä.

Tutkimuksen lähtökohtia

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on veroperusteiden erilaisuus. Hyvän verotuksen ominaispiirteitä ovat taloudellinen tehokkuus (mahdollisimman vähän markkinahäiriöitä), neutraalisuus (eri tulolähteitä verotetaan mahdollisimman tasapuolisesti) ja oikeudenmukaisuus (Hjerppe et. al. 2003). Tavallisten kansalaisten mielipiteissä painaa erityisesti viimeksi mainittu peruste, joskin oikeudenmukaisuuden määritelmä on aina suhteellinen ja sidoksissa vallitseviin arvoihin ja historialliseen tilanteeseen. Suomessa yleisen oikeudenmukaisuuden määritelmänä voidaan kuitenkin varsin luotettavasti pitää pohjoismaista universaalia hyvinvointivaltiomallia, jonka keskeisenä piirteenä on progressiivinen verotus ja sen aikaansaama varsin voimakas tulojen uusjako.

Yleisimmät veroperustat eroavat toisistaan pääosin seuraavilla tavoilla:

1) Ansiotuloverotus – progressiivinen verokanta: suurituloiset maksavat suuremman osuuden tuloistaan kuin pienituloiset. Tätä pidetään pohjoismaiseen hyvinvointivaltioajatteluun sopivana ja oikeudenmukaisena ja siksi kannatettavana.

2) Pääomatuloverotus – suhteellinen verokanta: suurituloiset maksavat saman osuuden mutta absoluuttisesti enemmän kuin pienituloiset. Suhteellista veroa ei pidetä niin oikeudenmukaisena kuin progressiivista veroa, koska sen vaikutus tulojen uusjakoon on lievempi.

3) Kulutuksen verotus – tasaverokanta: suurituloiset maksavat yhtä paljon veroa ostokseen kuin pienituloiset. Hyvinvointivaltioajattelun näkökulmasta tämä on kaikkein vähiten tuloja

jakava veroperusta. Koska pienituloisilla menee suurempi osuus tuloista välttämättömään kulutukseen kuin suurituloisilla, kulutusveroa voi pitää itse asiassa regressiivisenä – köyhät maksavat veroa suuremman osuuden tuloistaan kuin rikkaat.

Pääomaverotusta kannatetaan enemmän kuin tuloverotusta luultavasti mm. siitä syystä, että pääomaveroilla on suhteellinen verokanta, ts. niitä verotetaan tulojen suuruudesta riippumatta samalla 28 prosentilla. Tulovero sen sijaan on progressiivinen, eli tulojen noustessa myös veroprosentti nousee. Kun vielä pääomat ovat keskittyneet varakkaimmalle väestöosalle, pääomaverotusta kannattava yleinen asenneilmapiiri on hyvin ymmärrettävissä.

Keskiluokan terävät kyynärpäät

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ja sen edellyttämän varsin korkean verotustason on tehnyt paljolti mahdolliseksi se, että työtätekevä keskiluokka on otettu siihen laajasti mukaan. Näin keskiluokan terävät kyynärpäät ovat olleet tönimässä hyvinvointivaltiota sisältäpäin laajemmaksi sen sijaan, että ne olisivat sen ulkopuolella tukahduttamassa laajentumispyrkimyksiä. Suomessa hyvinvointivaltion rahavirrat ovatkin pääsääntöisesti tulonsiirtoja keskiluokan *eri elämäntilanteiden välillä* (esim. vanhempainraha ja kotihoidontuki, päivähoito, koulu, opiskelu, lapsilisät), ja vähemmässä määrin tulonsiirtoa rikkailta köyhille Robin Hood -mallin mukaisesti. Toisin sanoen, Suomessa työtä tekevä ja veroja maksava keskiluokka on suuressa määrin myös itse saamapuolella, mikä antaa taustaa tämänkin verokyselyn tulosten tulkinalle.

Pohjoismaisen hyvinvointimallin universalismin periaate tulee esiin monessa kysymyksessä, mm. väittämässä *”lapsilisiä pitäisi korottaa ja panna ne verolle, jolloin pienituloiset hyötyisivät enemmän lisistä”*. Selvä enemmistö (59 prosenttia) on täysin tai jokseenkin samaa mieltä tästä väittämästä, kun taas 32 prosenttia on eri mieltä. Tämän ehdotuksen kannatus on ymmärrettävästi suurinta pienituloisten joukossa, mutta tulotaso ei sittenkään vaikuta kovin paljon. Jopa suurituloisimmassa ryhmässä, yli 60 000 euroa vuodessa ansaitsevissa, viidennes on täysin samaa mieltä ja kolmannes jokseenkin samaa mieltä (kannatus yhteensä 56 prosenttia).

Vastaajan tulotaso ei ylipäänsä vaikuta veromielipiteisiin niin dramaattisesti kuin voisi ehkä olettaa. Kaikkein pienituloisimmat, alle 10 000 euroa vuodessa ansaitsevat vastaajat kylläkin erottuvat muista tuloluokista keskimääräistä selvemmin – he kannattavat kaikenlaisen verotuksen kiristämistä. Tällaisella tulotasolla henkilö ei itse maksa veroja lainkaan tai maksaa niitä hyvin vähän.

Suomalainen ”rakastaa” veroja

Suomalaiset eivät ole alkuunkaan yksimielisiä siitä, että verotuksen kiristämistä pitäisi estää. Tämä kävi ilmi, kun vastaajille esitettiin väittämä: *”Suomessa pitäisi pyrkiä siihen, että tulevana vuosina verotusta kiristettäisiin mahdollisimman vähän.”* 30 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä ja 42 prosenttia jokseenkin samaa mieltä, mutta lähes viidennes oli jokseenkin eri mieltä ja viisi prosenttia täysin eri mieltä. Karkeasti ottaen neljäsosa kansalaisista siis pitää verotusta niin tarpeellisena asiana, ettei pidä sen kiristymisen estämistä ollenkaan tärkeänä.

Suomalaisten laaja tuki hyvinvointivaltioajattelulle on tullut selväksi jo monissa aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Haikonen & Kiljunen 2009, 33). Silti tässä mielipidetutkimuksessa esiin tulleita veroasenteita voidaan pitää jopa yllättävän myönteisinä.

Mielenkiintoinen havainto on, että veromyönteisyys on suunnilleen yhtä suurta kaikissa tulo- luokissa. Korkeimmin koulutetut – jotka oletettavasti maksavat työuransa aikana suhteellisesti ja absoluuttisesti enemmän veroja kuin vähemmän koulutusta saaneet – suhtautuvat verotukseen jopa hieman myönteisemmin kuin muut.

Ilmeisesti ihmiset eivät koe verotusta vain markkinahäiriöksi, joka vie yritteliäiltä ihmisiltä rahat pois, vaan he tiedostavat sen, mihin verotuloja tarvitaan. Toisaalta suomalaiset kallistuvat hieman sen väittämän suuntaan, että *”verotuksen keventäminen parantaa työllisyyttä ja verotuksen kiristäminen heikentää työllisyyttä”*. 48 prosenttia yhtyy tähän ajatukseen, ja 35 vastustaa sitä. Kysymys osoittautui kuitenkin vaikeaksi, sillä 17 prosenttia vastasi *”en osaa sanoa”*. Nuorimmista, alle 25-vuotiaista vastaajista peräti kolmannes ei osannut ottaa kantaa tähän yleisluontoiseen ja omiin kokemuksiin vaikeasti kytkettävään kysymykseen. Suomalaiset ovat ilmeisen hyvin tottuneet progressiiviseen tuloverojärjestelmään, koska siihen olennaisesti kuuluvaa verovähennyskokonaisuutta ei haluta romuttaa. Yli 70 prosenttia kansalaisista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämästä, että *”verovähennyksiä on liikaa ja niitä pitäisi karsia”*.

Lapsiperheiden verotusta halutaan keventää

Yli 20 veroväittämän joukossa eniten kannatusta saa ehdotus, että *”vapaan autoedun verotusta pitäisi kiristää tuntuvasti”*. Lähes 70 prosenttia on tästä joka täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Vähiten kannatusta sai puolestaan väite *”asuntolainakorkojen verovähennysoikeus pitäisi poistaa”*, josta vain 12 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Yli puolet (55 prosenttia) oli tästä väittämästä täysin eri mieltä. Sen sijaan ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden olisi valmis poistamaan lähes 30 prosenttia vastaajista.

Toiseksi eniten kannatusta, heti vapaan autoedun poistamisen jälkeen, sai väittämä *”mitä enemmän perheessä on lapsia, sitä kevyempää verotuksen pitäisi olla”*. Tämänkin väittämän allekirjoittaa 70 prosenttia vastaajista. Lähes 30 prosenttia on täysin samaa mieltä ja vain seitsemän prosenttia antaa sille täystyrmäyksen. Mielenkiintoista kyllä, tässä kysymyksessä vanhimmat ikäluokat (yli 65-vuotiaat) ovat myönteisemmällä kannalla kuin nuorimmat (alle 34-vuotiaat).

Saattaa olla, että vanhemmilla ihmisillä on perinteisempi ja konservatiivisempi perhekäsitys kuin yksilölliseen kilpailuyhteiskuntaan kasvatetuilla nuorilla aikuisilla, mikä heijastuu vanhoilla suurempana perhe-elämän ymmärryksenä. Monilla perheen perustaminen lykkäytyy hyvinkin yli 35 ikävuoteen tai jää kokonaan väliin, minkä vuoksi niin suuri osa nuoremmista vastaajista ei ole kokenut lapsilukua merkittäväksi verohuojennusten perusteeksi.

Nuoret vanhoja nihkeämpiä verojen nostamiselle

Nuorin osa väestöstä (18–34-vuotiaat) suhtautuu kaikkiin verotuksen korottamiseen selvästi kielteisemmin kuin heitä vanhemmat. Etenkin yli 50-vuotiaat kannattavat kaikenlaista verotuksen lisäämistä enemmän kuin nuori väestö. Tämä on ymmärrettävää sitä taustaa vasten, että nuorilla on odotettavissaan pitempi verojen maksuaika kuin vanhemmilla, jotka ovat työuransa

jo suurimmaksi osaksi tehneet tai siirtyneet eläkkeelle. Vanhempi osa väestöä hyötyy verotuksesta mutta ei joudu maksamaan siitä niin suurta osaa kuin nuorempi osa.

Mitä tämä merkitsee poliittisen päätöksenteon kannalta? Päättäjien keski-ikä on selvästi koko väestön keski-ikää korkeampi. Näin ollen *päättäjiksi valikoituvien näkemys verotuksesta poikkeaa koko äänestäjäkunnan käsityksistä tuoden politiikkaan veroja nostavan efektin*. Nuorten passiivisuus äänestäjinä ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen pirstoutuminen perinteisen puoluekentän ulkopuolelle saattaa siis välillisesti aiheuttaa verojen nostopaineita, koska nuortenkin kansalaisten tulevaisuutta koskevia päätöksiä tekevät pääasiassa heitä vanhemmat ja eri elämänvaiheessa olevat ihmiset.

Mielipiteissä myös ristiriitaisuutta

Veromielipiteiden johdonmukaisuutta tutkittiin käsittelemällä kaikki yli 20 veroväittämää faktori-analyysillä. Faktorianalyysi kuuluu yhteiskuntatieteissä eniten käytettyihin monimuuttujamenetelmiin. Faktorianalyysillä pyritään saamaan aineistosta esiin sellaisia rakenteellisia piirteitä, jotka eivät näy paljaalla silmällä. Usein jostakin asiasta, tässä tapauksessa veromielipiteistä, saadaan luotettavampaa tietoa, jos sitä ei kysytä suoraan vaan ikään kuin mutkan kautta *useilla kysymyksillä*. Faktorianalyysillä nähdään jälkikäteen, mitkä mielipiteet liittyvät vastaajien mielissä toisiinsa ja miten voimakkaasti.

Faktorianalyysin tulokset osoittavat, että vastaajat ovat veromielipiteissään pääosin johdonmukaisia: esimerkiksi samat ihmiset, jotka kannattavat pääomatulojen verotuksen kiristämistä, kannattavat myös varallisuusveron palauttamista, metsäomaisuuden kiinteistövero ja vapaan autoedun verotuksen kiristämistä. Tätä mielipideulottuvuutta voitaisiin kutsua ”pienen ihmisen faktoriksi”. Toisella ulottuvuudella ovat vastaajat, jotka kannattavat kaikenlaista verotuksen alentamista.

Johdonmukaisuudesta huolimatta vastauksista paistaa läpi myös omituisia ristiriitaisuuksia. Vastaajista kaksi kolmasosaa yhtyy väittämään *”verottamisen painopistettä on siirrettävä palkkojen ja eläkkeiden verottamisesta kuluttamisen verottamiseen”*. Mutta kun väittäjä esitetään niin päin, että *”kannatan tavaroista ja palveluista maksettavan yleisen arvonlisäveron korottamista 25 prosenttiin saakka...”*, kannatus onkin enää vain reilu kolmannes.

Ilmeisesti kuluttamisen verotus kuulostaa hyvältä ajatukselta paperilla, mutta kun se konkretoidaan arvonlisäveron nousuksi, yhä useampi alkaa miettiä veronkorotuksen (regressiivisiä) seurauksia ostoskoriaan täyttävän tavallisen kuluttajan kannalta. Tähän liittyy myös se, että ruuan arvonlisäveron alentaminen saa enemmän kannatusta (62 prosenttia) kuin vastustusta (34 prosenttia).

KIRJALLISUUS

Reino Hjerppe – Seppo Kari – Jaakko Kiander – Panu Poutvaara (toim.) 2003: VEROKILPAILU JA SUOMEN VEROJÄRJESTELMÄ. Helsinki: WSOY.

Haavisto, Ilkka – Kiljunen, Pentti 2009: Evan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2009. Helsinki: EVA

LIITE: TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN KUVAUS

Tämän tutkimuksen on tehnyt *YLE Uutisten* toimeksiannosta Taloustutkimus Oy Internet-paneelinsa avulla. Tutkimukseen osallistui 2240 vastaajaa, ja haastattelut tehtiin heinäkuun toiseksi viimeisellä viikolla (23.–26.7.2009).

Tutkimusmenetelmä

Internet-paneelitutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan siten, että ensin paneelista poimitaan käytettävissä olevien taustatietojen perusteella tutkimukseen sopiva kohderyhmä, minkä jälkeen valitulle kohderyhmälle lähetetään tutkimuskutsut sähköpostitse. Tutkimukseen suostuvat osallistuvat tutkimukseen Internetin välityksellä, käyttäjätunnuksin ja salasanoin suojatussa CAWI-ympäristössämme (Computer Aided Web Interview). Tutkimusvastaukset tallentuvat suoraan Taloustutkimuksen palvelimelle, josta ne ovat edelleen analysoitavissa.

Taloustutkimuksen Internet-paneeli on perustettu vuonna 1997 ja se on pisimpään Suomessa toiminut valtakunnallinen Internet-paneeli. Kyseessä on niin sanottu laatupaneeli, johon tutkijat valitsevat vastaajat samalla tavoin kiintiöpoiminnalla kuin esim. valtakunnallisissa puhelin- ja käyntihaastattelututkimuksissa.

Kohdejoukko ja otantamenetelmä

Tutkimuksen kohdejoukkona olivat Suomen täysi-ikäiset asukkaat (Ahvenanmaa pois lukien). Otos muodostettiin Taloustutkimuksen Internet-paneelin jäsenten keskuudesta siten, että se vastaa Suomen aikuisväestöä iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan. Internet-paneelin rekrytointi tapahtuu kokonaisuudessaan Taloustutkimuksen valtakunnallisesti edustavien tutkimusten yhteydessä tai erillisen väestörekisterikeskuksen satunnaisotokseen perustuvan rekrytointiprosessin kautta, mikä takaa tutkimusten edustavuuden, luotettavuuden ja korkean vastausprosentin. Internet-paneelissa on tällä hetkellä noin 30 000 jäsentä.

Tutkimuksen otos painotettiin iän, sukupuolen, asuinalueen ja talouden koon mukaan kohderyhmää edustavaksi. Otoksen painottamaton ja painotettu rakenne on selvitetty raportin atk- taulukoiden jälkeen ("Absoluuttiset luvut"). Taulukoissa painottamaton n-luku kertoo haastateltujen määrän eri taustaryhmissä ja painotettu N-luku vastaavan populaation tuhansina (.000) henkilöinä.

Tilastollinen käsittely

Atk-tulostus on tehty Taloustutkimus Oy:n laitteistoilla ja ohjelmistoilla. Tulostuksessa on käytetty t-testiä, joka testaa kunkin taulukoidun taustamuuttujan kohdalla, poikkeako tulos muista vastaajista enemmän kuin mitä satunnaisvaihtelun osuus on. Tähti (*) luvun vieressä osoittaa, että ero on tilastollisesti merkitsevä.

Osa vastauksista on käsitelty faktorianalyysillä, joka on toteutettu SPSS-ohjelmalla. Faktorianalyysi kuuluu yhteiskuntatieteissä eniten käytettyihin monimuuttujamenetelmiin. Faktorianalyysillä pyri-

tään saamaan aineistosta esiin sellaisia rakenteellisia piirteitä, jotka eivät näy paljaalla silmällä. Usein jostakin asiasta, tässä tapauksessa suomalaisuudesta, saadaan luotettavampaa tietoa, jos sitä ei kysytä suoraan vaan ikään kuin mutkan kautta *useilla kysymyksillä*. Faktoriansalyysillä nähdään jälkikäteen, mitkä mielipiteet liittyvät vastaajien mielissä toisiinsa ja miten voimakkaasti.

Virhemarginaali

Tutkimuksen virhemarginaali on keskimäärin noin ± 2 prosenttiyksikköä 95 prosentin luottamustasolla. Se tarkoittaa, että jos tehdään sata erillistä tutkimusta, niistä 95 tuottaa tuloksen, joka on kyseisen virhemarginaalin sisällä.

Virhemarginaali kertoo siitä, millaisia riskejä otantasattuma aiheuttaa tulosten yleistettävyydelle – otokseen saattaa valikoitua liian suuri tai pieni osuus tietyllä tavalla ajattelevia ihmisiä. Tällaisten vääristymien mahdollisuutta pyritään välttämään poimimalla vastaajat kiintiöiden mukaan ja *sattunnaisesti*: periaatteessa kenellä tahansa kohdejoukkoon kuuluvalla on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi vastaajien joukkoon.